

gospodarske, obrtniške in národne.

Izhajajo vsako sredo po celi pôli. Veljajo v tiskarnici jemane za celo leto 3 gold. 40 kr., za pol leta 1 gold. 70 kr., za četrt leta 90 kr., pošiljane po pošti pa za celo leto 4 gold., za pol leta 2 gold. 10 kr., za četrt leta 1 gold. 10 kr.

V Ljubljani 30. marca 1887.

O b s e g: Gnoj, s katerim se pridelek pomnoži. — Štajarcem priporočene jabolčne sorte, ki pa tudi drugod ugajajo. — Gospodarske novice. — Vprašanja in odgovori. — Trgovinska in obrtna zbornica. — Zemlje- in narodopisni obrazi. — Mnogovrstne novice. — Iz državnega zbora. — Naši dopisi. — Novičar.

Gospodarske stvari.

Gnoj, s katerim se pridelek pomnoži.

Rastline spadajo kakor živali med živeča ali organska bitja; iste morajo torej, ako hočejo rasti in prospevati, kakor živali v sé jemati živež. Ker so pa rastline bistveno vse drugače urejene od živali, morajo tedaj dobivati povsem drugo hrano in jo drugače uživati nego živali. Preiščemo li posamezne dele katere koli rastline, korenine, steblo in perje kemično, to najdemo, kakor je umevno, iste snovi, iz katerih obstoji rastlinsko telo. Navadno se nahajajo v rastlinskem telesu sledeče snovi: Voda, ogljenik, dušik, fosforova kislina, kalij, apno, magnezija, železni oksid, žveplena kislina, klor, pa tudi natron in kremenova kislina. Ker se tako pogostoma te snovi nahajajo v telesu raznoterih rastlin, iz tega torej pohaja, da so le te snovi vsaki rastlini neobhodno potrebne za njeno življenje, in da so te snovi v pravem pomenu besede za rastlino redilne snovi. Razume se torej, da se rastline le v taki zemlji ugodno morejo razvijati, ki ima v sebi združene vse omenjene snovi. Te snovi se pa morajo tudi nahajati v razorani zemlji v raztopljeni obliki, ker rastlina se svojimi tenkimi in nežnimi koreninskimi žilicami v sé le raztopljene snovi jemlje ali tako rekoč v sé srka. Ravno tako se pa tudi lahko razvidi, da se torej njivi, na kateri je vsako leto vzrasla določena množina rastlin, sé žetvijo odvzame tudi primerna množina rastlinskih redilnih snovi ali tvarin, ki so med rastjo prešle iz njive v rastlinsko telo. Tako ima na pr. 1000 kg. boba poleg družih snovi 12.9 kg. kalija, 0.3 kg. natrona, 1.5 kg. apna, 2.2 kg. magnezije, 12.1 kg. fosforove kisline, 1.1 kg. žveplene kisline, 0.2 kr. kremenove kisline in 0.5 kg. klora. Kedor torej pridela 1000 kg. boba, odvzel je zemlji tudi omenjeno množino rastlinskih redilnih snovi. Ako se to ponavlja leto za letom, mora v zemlji nastati

pomanjkanje teh za rastlinsko rast in življenje prepotrebni snovi, zemlja postane nerodovitna, izpraznjena, da rastlina več ne raste. Jasno je torej, da naše njive in travniki le potem plodonosni in rodovitni ostanejo mnogo let, ako istim po rastlinah vsako leto odvzete snovi zopet povrnemo ali nadomestimo. V tem obstoji bitstvo pognojevanja. Razorani njivi pridejani gnoj ima nalog, njivi povrniti vse tiste snovi, katere so jej odvzele rastline, da se torej morejo, zopet ugodno razcvitati in bujno rasti.

Vender ni treba vsem omenjenim rastlinskim redilnim tvarinam obračati naše pozornosti v enaki meri; nekatere teh snovi, kakor n. pr. apno, železni oksid, se nahajajo v tako veliki množini v razorani zemlji, da niti misliti ni, da bi teh snovi kedaj zmanjkalo, drugih zopet se pa nahaja, n. pr. fosforove kisline, dušika, kalija, v manjši množini, takó, da mora nastati najprve v porabi teh treh najvažnejših izmed vseh redilnih snovi pomanjkanje. To velja zlasti o fosforovi kislini, katero nahajamo na naši zemlji razen v nekterih bolj redkih rudninah samo še v živalskih kosteh.

Pravilno ravnanje z gnojem v hlevi, na gnojišči ter na polju in pravilno pognojevanje njiv sicer vzdržuje zemljo rodovitno, kajti ona z gnojem dobi vse nazaj, kar smo ji z žetvijo odvzeli. Dosedanje ravnanje z gnojem in pognojevanje pa ni bilo pri nas nikakor pravilno, zato so pa naše njive izmolzene ter dajejo le slabe pridelke. Posebno se to spoznava pri žitu, pa nič manj tudi pri vinu. Z dobrim pognojevanjem sicer moremo marsikaj zamujenega popraviti, nekatere redilne snovi pa, kakor fosforove kisline, moramo vsled dolgoletnega izmolzovanja dokupiti.

Nedostatka fosforove kisline torej ne more zadostno nadomestiti naš slab gnoj iz hleva; v tem slučaju treba je še posebnega umeteljskega, fosforokisličastega gnoja, n. pr. kostne moke. Fosforova

kislina dela, kakor so to dokazali vednostni poskusi in praktične skušnje, poglavitno, da se pomnožuje cvet in sad, da se bujno razvija plod in seme, pospešuje njih zrelost in pomnožuje obilica sladorne moke in škrobovine v rastlini. Raba kostne moke priporoča se posebno za pridelovanje semena, sadja, vina, repe, krompirja in žita; isto tako služi kostna moka kot izvrsten gnoj travnikom.

Pa ne samo tedaj, kadar je zemlja izpita ter ji primanjkuje fosforove kisline i. t. d., ali če imamo sploh malo hlevskega gnoja na razpolaganje, dobro in celó potrebno je dokupiti fosforove kisline, ampak tudi tedaj, če imamo sicer gnojne njive, pa hočemo storiti pridelovanje žita, zlasti pšenice, dobičkonosnejšo, izplača se nam nakup fosforovo kislih gnojil. Nizka cena žita njegovo pridelovanje slabo izplačuje, zato pa moramo vse zvršiti, da več pridelamo, ter tako znižamo pridelovalne stroške, ki odpadejo na vsak hektoliter. To doseže se s fosforovo kislimi gnojili. Da bode lažje razumeti, hočemo priliko navesti. Recimo, popotnik pride v hišo žejen ter prosi kaj pit. Dadé mu vode ter košček kruha, dostavijo pa, da smé na vsak grižljaj kruha storiti le požirek vode in to toliko časa, dokler je kaj kruha. No, če je kos kruha velik, ugasil si bode žejo, drugače ostal bode še žejen. Ravno tako je z rastlinami v zemlji. Narava ponuja jim razne redilne snovi, a vsake smejo le toliko vzeti, kolikor jim je predpisano t. j. v gotovem razmerji. Ako je v zemlji vsega dovolj, le ene redilne snovi pa premalo, mora se rastlina po tej ravnati. Na naših njivah primanjkuje ali pa je uže od narave premalo fosforove kisline, in ker te snovi dobivajo premalo, jemljejo tudi drugih manj. Če pa pomnožimo množico fosforove kisline v zemlji, more rastlina pri tej obilni hrani še drugih redilnih snovi več v sé vzeti, z eno besedo: fosforovo kisli gnoj pridelok izdatno poveča.

Pozivljemo, naše gospodarje naj naredijo v tej zadevi poskušnje ter naj kupijo kostne moke, s katero naj gnojijo žitu, zlasti pšenici, krompirju in vinogradom. Navadna kostna moka pokaže svoj učinek šele čez leto, zato je treba ž njo gnojiti n. pr. ozimini uže jeseni. Spomladi gnojiti je ozimini z razkrojeno kostno moko, najbolje meseca marca ob deževnem vremenu. Potrosi se njiva z kostno moko ter z brano prevleče; ni se bati, da rastlinice škodo trpijo, nasprotno: brananje jim dobro dé. S travniki je tudi tako ravnati. Opozarjamo naše kmetovalce, da je učinek le tedaj uspešen, ako je njiva uže sama na sebi gnojna, drugače ima gnojenje s fosforovo kislino nasledek, da se žito prezgodaj zrumeni in daje gluho klasje. Ako njiva ni dovolj gnojna, kupiti moramo razkrojene moke, kateri je primešan dušik. Ta moka pa povsod dobro dela in je izvrstno gnojivo. Navadne kostne moke rabi se za mernik posetve 60 kgr.

Razkrojene kostne moke ali pa take, koji je primešan dušik, rabi se za mernik posetve 40 kgr.

Navadne kostne moke 100 kgr. stoji 6 tudi 7 gld., razkrojene kostne moke 8 gld., z dušikovimi tvarinami pomešane pa 9 gld. 50 kr.

Kostne moke dobiti je v Ljubljani pri Luckmann & Bamberg-u.

Štajarcem priporočene jabolčne sorte, ki pa tudi drugod ugajajo.

(Dalje.)

12. Jabolko iz Dancinga. Uspeva tudi po visokih legah in se drži do marca. Jako porabna sorta za vse. Sad je prijetnega, vinskega okusa. Drevo hitro raste, kmalu rodi ter ima daleč proč moleče veje. Vzgoja bodi visoka.

13. Kranjska voščenka. Zgodnje zimsko jabolko, izvrstna namizna sorta, posebno dobro porabna za sušenje. Sad je zeló fin. Drevo slabo in počasi raste, ima široko krono ter je rado na raku bolno. Vzgajiti je voščenko vedno na visokem deblu, in sicer na jabolčnem divjaku.

14. Velika Kaselska rejneta. Ta izvrstna sorta uspeva povsod, v vsaki legi in v vsaki zemlji. Sme se saditi na polje, na vrt ali ob cesti. Kaselska rejneta drži se do avgusta prihodnjega leta in je za vse porabna, bodi si kot namizno, gospodarsko, kupčijsko ali moštno jabolko. Sad je, predno dozori, trd, potem pa izvrsten. Drevo čvrsto raste, ima podolgasto okroglo krono in je zelo rodovitno. Jabolka se trdno drže vej. Kaselsko rejneto naj naši sadjarji pridno pomnožujejo. Cepiti jo je na divjaku, vzgajiti se da visoko ali pa pritlično.

15. Orleanska rejneta. To rejneto saditi je le v zatišje, drugače pa raste celó v suhi zemlji. Priporočajo jo za vinske kraje. Drži se do aprila. Dobra je za vsako porabo. Sad naj dolgo na drevesu ostane, ker drugače uvène. V vlažni zemlji jabolka pokajo. Drevo raste na kvišku, a le počasi in je zelo rodovitno. Vzgoja in podloga je vsaka primerna.

(Dalje prihodnjič.)

Gospodarske novice.

* Deželna komisija za zadeve trtne uši imela je svoje zborovanje v ponedeljek 14. t. m. v Ljubljani.

* Kmetijski tečaj za ljudske učitelje kranjske bode letos od 7. do 27. avgusta na deželni vinarski in sadjarski šoli v Grmu pri Novem mestu.

* Prvo dalmatinsko kmetijsko šolo otvorili so 16. januarija t. l. v Gravozi. Dalmatinske občine ustanovile so 28 štipendij po 180 gold. za revne učence te šole. Ker vemo, da se dalmatinske občine ne morejo ravno z bogastvom ponašati, zato jih tem bolj smemo v vzgled staviti kranjskim, oziroma dolenjskim občinam.